

קבצי הערות התמימים ואנ"ש בלקו"ש חלק ט"ו שיחה א' לפרשת ויגש

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון קלט (תש"מ)

ב. בלקו"ש פ' ויגש - (טבת) ש.ז. (ס"ג) כותב וז"ל: לכאורה קעץ מעץ פארענטפערן, אז דער לשון "העוד אבי חי" (מיט א ה"א) איז ניט קיין שאלה (צי "אבי חי"), נאר ס'איז א לשון תמי' - ווי רש"י האט שוין מפרש געווען כמה פעמים, בא "השומר אחי אנכי" - "לשון תימה הוא" ועוד; און אזוי אויך בעניננו, איז ביי יוסף'ן געווען א תמי' ופליאה וואס "עוד אבי חי", עכלה"ק.

ויש להעיר מרש"י על הפסוק "השומר אחי אנכי" (בראשית ד, ט) וז"ל: לשון תימה הוא וכן כל ה"א הנקודה בחטף פת"ח, עכ"ל. וא"כ לכאורה עפי"ז קשה, כיון שבנדו"ד (העוד אבי חי) לא נקוד בחטף פת"ח רק בפת"ח לבד, איך אפ"ל דזהו לשון תימה?

וי"ל דעיקר ההדגשה ברש"י התם (בראשית שם) הוא על ה"חטף פת"ח", ז.א. דבכל מקום שהה"א נקוד ב"חטף פת"ח" הוא לשון תימה, אבל אינו בא לאפוקי דאם אינו נקוד ב"חטף פת"ח" אינו בלשון תימה.

אבל מ"מ צ"ב איך אפשר להביא ראי' מרש"י דהתם לנדו"ד, הלא התם מדובר ב"חטף פת"ח", ובנדו"ד

ב"פת"ח" סתם, והם שני דברים שונים*. וצע"ק.

הת' בנימין גרשון סערעבריאנסקי

ישיבת אהלי יוסף יצחק

ליובאוויטש

מלבורן - אוסטרליה

-----
*) בענין הנ"ל ראה בס' דקדוקי רש"י בהקדמת הספר
(קנה בשם) וז"ל: הה"א משמשת עוד להורות על תמיהת
דבר כמו היהפוך כושי, הנגלה נגליתי, ותמיד הה"א
הזאת נקודה חטף פת"ח זולת כשיבא אחרי' אחת
מאותיות אחהע"ר אזי תנקד פת"ח לבד וכו', עכ"ל.
וא"כ כאן הרי כתוב העוד אבי חי אות ע' לאחרי
הה"א ולכן נקודתו פת"ח לבד, והראי' בהשיחה היא רק
לעצם הכלל שהה"א יכול לשמש לשון תמי'.

המערכת

קובץ הנ"ל גליון קמ

ב. בלקו"ש פ' ויגש ש.ז. ס"ה מבאר אריכות הלשון
של יוסף שחזר ג' פעמים - לפני שאמר לשבטים "מהרו
ועלו אל אבי גו'" - "למחי' שלחני אלקים לפניכם",
"וישלחני אלקים לפניכם גו'", "לא אתם שלחתם אותי
הנה כי האלקים גו'" (שם ה-ח).

"וויבאלד אז יעדער רגע וואס יעקב באגעגנט און
זעט ניט יוסף'ן איז פאראן א חשש פון סכנת נפשות,
שטעלט זיך די שאלה: ווי האט יוסף זיך באנוגנט מיט
זאגן צו די שבטים "מהרו ועלו אל אבי גו'", אז זיי
זאלן גיין קיין א"י און ברענגען יעקב'ן פון דארט
קיין מצרים - ער האט געדארפט גלייך אליין גיין
במהירות קיין ארץ ישראל און זען יעקב'ן, ווארום

[נוסף צו דעם, וואס מצד כיבוד אב האט ער
געדארפט גיין צו יעקב'ן (מתחילה) ובפרט אז עס דארף
זיין במהירות גדולה און יעקב איז שוין געווען א

זקן, איז]

דורך דעם וואלט עס געווען א משך זמן רב פריער;

און דאס האט יוסף באווארנט דורך מקדים זיין ובהדגשה - כמה פעמים - אז דאס וואס ער איז אין מצרים איז עס (ניט בבחירתו וברצונו, נאר) שלחני אלקים - בשליחותו של הקב"ה צו זיין דער "משביר (בר) לכל עם הארץ", ובמילא האט ער ניט קיין רשות צו אוועקגיין".

ובס"ו ממשיך: "נאך אן ענין אין דער נויטווענדיקייט פון "מהרו ועלו אל אבי גו":

רש"י האט שוין פריער מפרש געווען, אז יעקב'ס אבילות על בנו יוסף, איז כנגד די כ"ב שנה וואס יעקב האט ניט מקיים געווען כבוד אב ואם. און דערפאר, וויסנדיק אז די כ"ב שנה פון יעקב'ס עונש האבן זיך געענדיקט, האט יוסף געפאדערט פון די שבטים "מהרו ועלו אל אבי גו": וויבאלד אז דער זמן העונש האט זיך געענדיקט - דארף און מוז זיין "לא עכבם אפילו כהרף עין", עכלה"ק.

ויש להעיר מלקו"ש ח"י (עמ' 135) וז"ל (שם): "ועפ"ז מובן גם טעמו של יוסף למה לא שלח להודיע ליעקב שהוא חי; דמכיון שידע שהקב"ה אינו רוצה לגלות ליעקב הרי זוהי הוראה שיעקב אינו צריך לדעת עדיין שהוא חי, ואמר (גם יוסף) "האיך אגלה והקב"ה אינו רוצה לגלות לו".

אך .. "כאשר ראה שהם משתדלים למצוא אותו (ראה פרש"י שם (מב), יד - הערה 41 שם) הביך שיש דברים בגו, אבל מכיון שלא ידע בודאות שבא הזמן, ועוד ועיקר - באם יודיע ליעקב קודם להודעת השבטים - יפגע ביחס יעקב אליהם וכו' - לכך לא הודיע בעצמו ליעקב ע"י שליח כו', כ"א אמר להשבטים "אני יוסף אחיכם", והם שעשו את החרם בודאי ידעו כשירצה הקב"ה לגלות ליעקב, ויאמרו ליעקב: עוד יוסף חי", עכלה"ק.

תמצא לפי"ז הא דלא הלך יוסף לבד להודיע לאביו שהוא חי הוא לא מטעם שאין לו רשות ללכת "כי האלקים

שלחני גו"כ, אלא משום א) "שלא ידע בודאות שבא בזמן" (ב) "שלא יפגע ביחס יעקב אליהם".

"ומה שלא הודיעו (השבטים) ליעקב מיד - כי בודאי לא הי' מאמין להם - וכמו שהי' אח"כ, ולכן (ובלא"ה מובן ש) מקודם רצו למוצאו ולפדותו ולהביאו ליעקב" (מהערה 40 שם). ועפ"י ביאור זה צ"ע לכאורה כפל הלשון "שלחני אליכם וכו'".

(ב) ע"ז שמוסיף טעם במה שאמר יוסף "מהרו ועלו אל אבי גו"כ", - "וויבאלד אז דער זמן העונש האט זיך געענדיקט - דארף זיין און מוז זיין לא עכבס כהרף עין", יש להעיר:

1) מלקו"ש שם (עמ' 130): "א) מנין ידע יוסף שעל יעקב לקבל עונש כ"ב שנה ע"ז שלא קיים כבוד או"א. וגם אח"ל שידע עד"ז, הרי: ב) הי' יכול להודיעו שהוא חי ולא יודיע לו מקום מושבו עד שיעברו הכ"ב שנה, ויענש בפרידתו כנגד כ"ב שנה שפירש מיצחק. ג) ועיקר: ענין הנ"ל אינו מיישב כלל הנהגתו של יוסף כי גם אם נגזר על יעקב עונש מן השמים על שלא נהג כבוד או"א כ"ב שנה, הרי פשוט שאין זה נותן רשות ליוסף להעניש את אביו ע"י שלא יודיעו שהוא חי", עיי"ש ובהערה 8-30 בנוגע לשבטים.

וראה בהערה 10: "מובן שאין לכ"ז שייכות להשקו"ט האם ב"נ מחוייבים בכיבוד או"א .. דהרי בכל אופן פשיטא דלא הי' יוסף מצער את מי שהוא במשך כו"כ שנים ובפרט צער גדול כזה וביחוד את אביו יעקב!", עכלה"ק, וצ"ע.

2) ממ"ש במדרש רבה על פסוק זה "מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו שלא תעמיד את השעה".

וברש"י שם: "שלא תעמוד בפני השעה הוי נדחה מפני השעה שעומדת לי ולא לך". ובמת"כ שם: "כיון שהשעה שעת רצון". וביפה תואר שם מוסיף: "כי עתה הוא עת רצון לבוא אלי ולא תעמיד את השעה פן יקום לך מכשול ולא תוכל לבא". ובחידושי הרד"ל שם מפרש: "שהגיעה השעה שתרד למצרים רק הקב"ה ריחם עליך וגלגל הדבר דרך כבוד, ואם תעבור השעה אפשר תקוים בהכרח ח"ו כדלעיל פפ"ו".

אולם לפי הביאור שבשיחה אוי"ל בכוונת המדרש
עוד (ודלא כהנ"ל) - שכיון שהגיעה השעה "לא עכבם
אפילו כהרף עין", ודו"ק.

הרב ש. ד. הכהן

נחלת הר חב"ד

ג. בלקו"ש פ' ויגש ש.ז. בס"ג מסביר שאאפ"ל
שכוונת יוסף בשאלתו "העוד אבי חי", היא בדרך תמי'
קיימת שמצינו כיו"ב, משום א) מדוע באמת תמה שאביו
חי והרי עוד לא הגיע לשני חי אבותיו?

ובהערה 16 כותב וז"ל: קע"ה שנה (חי"ש כה, ז'
וק"פ שנה (וישלח לה, כח) ולהעיר מרש"י תולדות
כז, ב. עכ"ל.

ולכאורה צ"ל שהרי שם כתב רש"י בפירוש מדוע
אמר יצחק "לא ידעתי יום מותי", שהסתפק כשהי' בן
קכ"ג אם לפרק אמי אני מגיע והיא מתה בת קכ"ז והריני
בן ה' שנים סמוך לפרקה או שמא לפרק אבא, ולפיכך לא
ידעתי יום מותי, עיי"ש.

ולפי"ז אפ"ל אה"נ יוסף כבר ידע שאביו חי, אבל
אצלו התעוררה התמי' שמא הגיע רק לפרק אמו דהיינו
רבקה והיא מתה בשנת קכ"ב (עכ"פ לפרש"י), כי כשנשאה
ליצחק הי' הוא בן ארבעים והיא היתה בת ג' שנים
(רש"י כה, ב), וכתוב ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם
ובמילא היתה היא בת כ"ג, ויעקב כשיצא מביתו הי' בן
ס"ג שנה (רש"י ס"פ תולדות), וי"ד שנים הי' בבית עבר
וכ' שנה בבית לבן וב' שנים נשתהה בדרך, ח"י חדשים
בסכות וששה חדשים בבית-קל, ובאותו פרק מתה רבקה אלא
שהכתוב לא פרסמה (רש"י לה, ח. "ותקבר תחת האלון"),
וא"כ מתה בת קכ"ב.

^{אוצר החכמה}
ועי' בדעת זקנים מבעלי התוס' (כה, ב) וכך
בחזקוני, שהק' דלרש"י מתה בת קכ"ב, ובספרי נאמר ג'
שנותיהן שוין וכו' שהיו שנותיהן קל"ג וע"כ כ' ול"ג
שיצחק נשאה כשהיתה בת י"ד, והא דאי' שאברהם בשובו
מהר המורי' נתבשר שנולדה רבקה צ"ל שכבר עברו י"א

שנה, עיי"ש, וא"כ אפי' לפי' שמתה בת קל"ג הי' יוסף
חמה שמא אינו מגיע אלא לפרק אמו ודואג חמש שנים
לפני"ז, וחמש שנים לאח"ז.

ואולי זהו הכוונה במ"ש ולהעיר מרש"י וכו',
וצ"ע.

א' מהת'
- 770 -

קובץ הערות התמימים ואנ"ש לוד גליון כא (תשמ"א)

בענין הנ"ל מ"ש שיוסף לא ידע בוודאות שכבר הגיע
הזמן לגלות ליעקב שהוא חי - הנה לכאו' זה סותר למ"ש
בלקו"ש חט"ו פר' ויגש (א) סי"א שיוסף דרש מהשבטים
"מהרו ועלו אל אבי גו'" כי האבלות של יעקב על יוסף
היא כנגד כ"ב השנים שיעקב לא קיים כבוד אב ואם.
ולכן כשידע יוסף שכ"ב השנים של העונש של יעקב כבר
נגמרו דרש מהשבטים שימהרו ויעלו וכו'. ע"כ מהשיחה שם.

ומשמע שיוסף ידע בוודאות שכבר הגיע הזמן לגלות ליעקב
שהוא חי כיון שכבר עבר כ"ב השנים של העונש, וכאן
נתבאר שלא ידע בוודאות, שזהו הטעם שאמר רק לשבטים
שיודיעו ליעקב?

ואפ"ל שאין זו סתירה שבכ"א מהשיחות מדובר על
פרט אחר: בחט"ו מדבר על מה שיוסף אמר "מהרו" שההודעה
תהי' במהירות דכיון שנגמר זמן העונש דכ"ב שנה הנה
מיד צריכים להודיעו. אבל בלקו"ש ח"י מדובר על
הטעם מדוע יוסף אמר זאת לשבטים דוקא ולא הודיע מעצמו
ע"י שליח וע"ז מבאר כיון שעשו חרם והקב"ה אינו
רוצה לגלות והוא לא הי' בטוח (בנוגע להחרם) אם הגיע
הזמן ולכן אמר להם דוקא (ולא ע"י שליח) והם בודאי
ידעו אם מותר לגלות. ומה שהוא הזכיר "מהרו" זה בנוגע
העונש שכבר עבר זמנו והוא קיוה שיסכימו לסברתו זאת
שהגיע הזמן גם בנוגע החרם.

הת' אברהם אלאשויילי
תות"ל לוד

קובץ הנ"ל גליון כו (תשמ"ב)

כ"ג. בגליון א' (ה) קריית גת הערה ז' מביא הת' ש. אברהמי את הקושי' שבלקו"ש חט"ו ויגש (א) דמקשה למה רש"י אינו מפרש הקושי' שכתוב בפסוק "אני יוסף העוד אבי חי" הלא כל התוכ של הפרשה עד פה, הוא שיעקב לא רצה לשלוח את בנימין מפני החשש "ועזב את אביו ומת" הרי ודאי שיוסף ידע שאביו חי ולמה רש"י אינו מפרש.

וכ"ק אדמו"ר שליט"א מביא תי' מהאברבנל שיוסף שאל העוד אבי חי כדי להכנס עמהם בדברים ועפ"ז היו יכולים לומר שרש"י ג"כ לומד כן. והסיבה שלא מפרש כאן על הפסוק, כיון שהסתמך על מה שפירש בבראשית על הפסוק "ויאמר לו איכה", ועד"ז על

הפסוק "אי הבל אחיך" ששם בשתי המקומות מפרש רש"י כדי להכנס עמו בדברים, ע"כ מהשיחה.

והק' הת' הנ"ל דלכאור' צ"ב למה רש"י צריך לפרש את זה על הפסוק "אי הבל אחיך", ולא מסתמך על הפסוק "ויאמר לו איכה", ע"כ מגליון הנ"ל. ת"ת 19/08/2018

וי"ל דרש"י על הפסוק "אי הבל אחיך" לא יכול להסתמך על פירושו שעל הפסוק איכה כי רש"י מוסיף פה דבר חדש שהוא כותב ("ד"ה אי הבל אחיך") "להכנס עמו בדברי נחת אולי ישוב ויאמר אני הרגתיו וחסאתי לך" וברש"י ד"ה "איכה" אומר "יודע הי' היכן הוא אלא להכנס עמו בדברים שלא יהי' נבהל להשיב אם יענישהו פתאום". ועיין בשפתי חכמים על פי' רש"י שהוא שואל למה רש"י לא פירש כך גבי אדם ותירץ שלגבי אדם לא שייך לומר אולי יאמר חסאתי כי הוא כבר התודה בזה שהי' נחבא רואים שרש"י התכוון להדגיש דבר חדש ולא כמו שהזכיר בד"ה "איכה". היינו שרש"י לא בא להשמיענו שנכנס עמו בדברי נחת (דזה מבינים כבר מהפ' הנ"ל) אלא שרש"י בא לבאר למה נכנס עמו בדברי נחת והיינו "אולי ישוב" ע"י שנכנס עמו בדברי נחת.

הת' פנחס לנדוא

ישיבת תורת"ל לוד

ה. בלקו"ש חט"ו ריגש (א) מבאר כ"ק אד"ש דהא דשאל יוסף "העורד אבי חי" הנה "חמיהה".

והפי' בזה הוא: דהרי יש גזירה "אין אדם מקבל תנחומין על החי וסבור שמת וכו'", וא"כ אין יעקב ח"ו אף על 22 שנה של צער שהתאבל והצטער אחרי יוסף, ולכן שלח מהר להודיע לאביו שהנה חי. מצד סכנת נפשות, ע"כ.

וצ"ב דלפי כל הנ"ל שיוסף מצד סכנת נפשות מהר מיד להודיע לאביו שעודינו חי, הנה מדוע החמהמה עד כה, דשלח לקרוא לבנימין, וכו', מיד כשבאו והיכירם היה צריך לשלחם לקרוא לאביו, דהרי נמצא ב"סכנת נפשות"?

והיה אפשר לישב דבהמשך השיחה מבאר כ"ק אד"ש דהא שיוסף אמר לאחיו ומיהרחם וגו' היה משום שנגמרו 22 שנה שנענש על כיבוד אב, ואם לפי"ז לכאורה אחי שפיר, דלפני"ז עוד לא נגמרו ה-כ"ב שנים, דאולי אינו, דמ"מ היה שולחם לפני"ז והיו מגיעים בגמר הכ"ב שנים ועי"ז לא היו צריכ' להחפז ולמהר, מצד פקו"נ. דכל רגע היה הרי סכנת נפשות, וכלשון אד"ש "וויבאלט אז יעדער רגע וואס יעקוב באגעגנט ניט און זעט ניט יוסף" איז פאראן החשש פון סכנת נפשות עכ"ל.

ואין לומר דאיה"נ שיוסף שלחם לפני גמר הכ"ב שנים
ורק אם לא ימהרו אז יהיה סכנת נפשות, דהרי כ"ק אדמו"ר
שליט"א כותב בס"ו במפורש וז"ל: "ויסנדיק אז די כ"ב שנה
פון יעקב'ס עונש האבן זיך געענדיקט (הדגשת המעתיק) האט
יוסף געפארערט פון די שבטים, מהרו ועלו אל אבי, וויבאלט
אז דער זמן העונש האט זיך געענדיקט דארף און מוז זיין
"לא עיכבם אפי' כהרף עינן". עכ"ל.

מוכת דאע"פ שלא עיכבם מ"מ היה בגמר ה-כ"ב שנים.

הח' אברהם קוזלינד
י"ק תוא"ל
ירושלים

22/08/2018

ו. בלקו"ש חט"ו מקשה כ"ק אד"ש מפני מה שאל יוסף
את אחיו - "העוד אבי חי" הלא ידע שחי, מפני שכששלח
להביא את בנימין הם אמרו לו שאביהם מיוחד לשלוח דשמה
יקראנו אסורן.

וע"ז מביא כ"ק-אד"ש מאברבנל שאע"פ שידע יוסף אך
רצה "להיכנס עמהם בדברים", ומביא אד"ש לזה שני ראיות
וז"ל: וי"ל ער האט שוין מפרש געוען פריער אויף'ן פס'
ויאמר לו איכה יודע ענה היכן היה אלא כדי להיכנס עמו
בדברים שלא גהא נבהל להשיב, כו', ועד"ז אויף'ן פסוק
איה הבל אחיך - להכנס עמו בדברי נחת כו' עכ"ל.

לכאורה צ"ב דאחר הראיות שמביא מדוע אין מוסיף
אד"ש בסוף תיבת "ועוד" דלכאורה יש עוד מקומות שכתוב
"כדי להיכנס עמו בדברים", וכמו שמצטט רש"י "בראשית
ג.ט." - בפסוק "ויאמר לו איכה" א. שע"ד כמו בלעם שאמר
לו הקב"ה מי האנשים האלו עמך וע"ז מפרש רש"י - כדי
להיכנס עמו בדברים. ב. בחזקיהו משלוחי מרודך, וגם
דבכו"כ מקומות מביא אד"ש בסוף תיבת "ועוד" כשישנם

עוד כמה דוגמאות וכשלא מביא בפירוש. ע"ד שמביא אד"ש לקמץ בשיחה ומתמה, שמא העניין כדי להיכנס בדברים ששאל "העוד אבי חי" הלוא את זה שאל מקודם לפני שהתגלה להם וע"ז הוא ממשיך שהמילים העוד אבי חי זה בתמיה, וע"ז מביא כו"כ מקומות ראייה למילה בתמיה ובסוף כותב "ועוד" וא"כ צ"ב כנ"ל מדוע לא הוסיף אד"ש "ועוד"?

הת' מנחם מענדל פרידמן (בר"ע)
ש"ב י"ק תוא"ל
ירושלים

קובץ הנ"ל גליון ז

כה. בלקר"ש חט"ו ויגש (א) הביא כ"ק אד"ש ביאור האבר-
בנל: מפני מה שאל יוסף את אחיו "העוד אבי חי" הלא ידע שחי
- כי יוסף רצה להכנס עמם בדברים. וממשיך כ"ק אד"ש, דלכאו'
היה אפ"ל חי' זה גם ע"פ פש"ש, ומה שלא הביא רש"י פי' זה
כאן י"ל שכבר פירש לעיל עה"פ "ויאמר לו איכה" - "איכה,

יודע היה היכן הוא אלא להיכנס עמו בדברים שלא יהא נבהל להשיב כו' " ועד"ז עה"פ "אי הבל אחיך" - "להיכנס עמו בדברי נחת כו'". ורש"י מסתמך פה על פירושו בפסוקים אלה. (עי"ש שזוהה תי' זה בפש"מ).

ובגיליון ו' הקשה ע"ז הח' מ.מ. פרידמן שהרי יש עוד מקומות שכתב "כדי להיכנס עמו בדברים" וע"ד בכלעם שאמר לו הקב"ה מי האנשים האלה עמך - ופירש"י "ליכנס עמו בדברים". ולמה לא מרמז לזה "ועוד"?

והנה (מלבד זה שקושייתו מלכתחילה אינה כי מ"ש בפ' בלק (כב. ט.) "ליכנס עמו בדברים" אי"ז מפר"שי כמובן לכל מעיין, כ"א מפרש אחד שבא לפרש את רש"י* הנה נוסף ע"ז) טעה בפשט השיחה. דלא בא כאן אד"ש להביא ראיה שאפשר לפרש שזה "כדי להיכנס עמו בדברים" (כפי שחשב הנ"ל) - כ"א לבאר למה לא פירש"י כאן (אם נאמר שסובר כהבארבאנל) שהי' כדי להיכנס עמו בדברים וע"ז מבאר ש(הי') אפ"ל שמסתמך על מ"ש בפ' בראשית "כדי להיכנס עמו בדברים" ו(אפילו לו הי' רש"י כותב להלן "להיכנס עמו בדברים" הרי) זה פשוט שאין רש"י מסתמך על מה שמפרש להלן.

הח' מדוכי מישור לובין
ישיבת תורת"ל לוד.

קושיית יוסף "העוד אבי חי"

הת' פנחס פרוס

ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש כפר חב"ד

ג. על הפסוק בפרשת ויגש "אני יוסף העוד אבי חי" מביא כ"ק אדמו"ר שליט"א קושיא למה יוסף היה צריך לשאול את האחים העוד אבי חי הרי בפסוקים לפני כן יהודה אומר ליוסף שיעקב לא רצה לשלוח את בנימין למצרים מצד החשש של "ועזב את אביו ומת" וא"כ פחד יהודה שאם יוסף יעכב את בנימין יעקב לא יוכל לסבול זאת ודברי יהודה פעלו על יוסף עד כדי כך "ולא יכול יוסף להתאפק" וגו' וא"כ מובן שיוסף ידע שיעקב חי וא"כ מה היא שאלתו "העוד אבי חי".

והביא כ"ק אדמו"ר שליט"א לתרץ ע"פ האברבנאל שיוסף שאל כדי "להכנס עמם בדברים" בידעו שהאחים יתבישו כשיאמר להם "אני יוסף" ולכן חפש דרך לדבר עמהם גם בדברים אחרים.

ולכן לא הביא רש"י את הקושיה הנ"ל מכיון שרש"י כבר פירש לגבי אדם הראשון שמה שהקב"ה אמר לו "איכה" היה רק להכנס עמו בדברים וא"כ רש"י כאן מסתמך על מה שפירש בפרשת בראשית וממילא גם כאן הפשט אותו דבר שיוסף נכנס עם האחים בדברים כשאמר להם "העוד אבי חי, וכנ"ל.

והנה בספר בית־הלוי (וגם בספר תורה־תמימה כתב באופן דומה) כתב לפרש שכוונת יוסף לא היתה לפיסס בדברים אלא וז"ל: "זבהתודע להם שהוא יוסף לא היה להם שום פיוס רק אדרבה עוד נתוסף להם פחד בהודע להם שזה האיש הנלחם עמהם עד עתה ומבקש עליהם עלילה בחינם הרי הוא יוסף שגמלו לו רעה והם עתה נפלו בידו וביכולתו לעשות להם כרצונו, עכ"ל. ולפ"ז מפרש מדרש על פסוק זה "אוי לנו מיום הדין" יוסף קטן שבשבטים לא יכלו אחיו לענות אותו לכשיבוא הקב"ה ויוכיח לכל אחד לפי מה שהוא על אחת כמה וכמה. עד כאן לשון המדרש וכתב שם לפרש דברי המדרש שיוסף מתוך דברי יהודה עצמו סתר אותו שהרי יהודה אומר שיעקב לא יוכל לסבול צער עיכוב בנימין וא"כ שאל יוסף את יהודה בפליאה "העוד אבי חי" לאחר כל הצער שנגרם לו במכירתו, ולמה א"כ לא עכבתם את המכירה כדי למנוע צערו של אבא ועד כדי כך היתה חזקה שאלת יוסף שהתורה עצמה מעידה שלא יכלו לענות ליוסף חזינן שהמדרש נוקט שהפשט בפסוק בדבר יוסף אינו לקירוב האחים אלא תוכחה וא"כ איך רש"י יכול להסתמך על מה שכתב בפרשת בראשית ולא להכריע בפשט הפסוק האם כונת יוסף לקרב או לרחק את האחים, וצ"ע בזה.

ב. בהמשך השיחה דוחה הרבי דברי האברבנאל מכיון שקשה למה שאל דוקא בשלום אביהם ולא בשלום המשפחות שלהם עצמם (בניהם וכו') ושמא אפשר לומר כדי לתרץ השאלה הנ"ל ששאל דוקא בשלום אביהם כדי להוכיח להם שהוא יוסף שהרי למה לא שואל בשלום אמם (והרי הורים זה אותו דרגת קירוב)? אלא שיודע יוסף שאמו נפטרה ולכן שאל דוקא בשלום אביהם ולא אמם ושאל העוד אבי חי.

---

1. יעוין בחדושי החת"ס על התורה שמה שאמר יוסף העוד אבי חי ולא אמר אבינו גם בזה מרומז ענין של הרחקה מן האחים שרצה לרחקם מעליו כדי לקים בהם דין נידוי.

ג. ותירץ כ"ק אדמו"ר שליט"א שהפשט בדברי יוסף העוד אבי חי הוא שליוסף היה פלא וזה מרומז במילים של יוסף העוד אבי חי, מכיון שיוסף חי וגזירה על החי שלא ישתכח מלב האבל וא"כ יעקב שרוי כבר בצער מבהל 22 שנה וא"כ פלא איך יעקב יכול לסבול כזה צער גדול במשך תקופה כ"כ ארוכה. ולהעיר שעפי"ז מתחזקת קושית המפרשים אם יוסף ידע שיעקב בצער כזה גדול (ואפילו יותר מצער על סתם מת) למה לא הודיע ליעקב במשך כל השנים שהוא חי, ועי"ז היה מפסיק את הצער של יעקב.

שאלת יוסף "העוד אבי חי"

אוצר החכמה
הת' שלמה אלטר
תלמיד בישיבה

/ג/

בלקו"ש חט"ו ע' 287 שואל כ"ק אדמו"ר מה"מ על הפסוק "אני יוסף העוד אבי חי" למה יוסף שאל אם אביו חי שהרי כל הפרשה ע"כ יהודה דיבר על אביו ולמה שאל אם אביו חי.

ומביא תירוץ האברבנאל שמתרץ שרצה לילך עמם (עם האחים שלו) בדברים מפני שידע שהם ייבושו לפניו וכשאמר אני יוסף רצה אח"כ לדבר גם על בני המשפחה אבל כשהם לא ענו אז הוא דיבר שהם ילכו אל אבי כו'.

ואומר שם כ"ק אדמו"ר מה"מ שרש"י לא אמר זה פה מפני שיודעים כבר את זה מלפנ"ז עה"פ "ויאמר לו איכה" רש"י אומר שרצה הקב"ה לילך עמו בדברים מפני זה רש"י לא אמר את זה פה.

אבל תירוץ הזה (שרוצה לילך עמו בדברים) בנדוד לא כ"כ נעים מפני שאם הוא רצה לילך עמם בדברים הוא היה צריך לכתחילה לשאול על הבני משפחה ולמה שאל לכתחילה "העוד אבי חי".

ולכאורה הי' יכול לתרץ בפשטות, שהסיבה שהוא שאל לכתחילה על אביו, מפני שהוא ידע שהם מתביישים והוא רצה לראות שאם

הם יתרצו אותו, הוא ישאל ג"כ על בני המשפחה. ואם לא (כמו שרואים ש"ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו) הוא ידבר דברים אחרים.

שאלת יוסף "העוד אבי חי"

הת' י. הכהן

תות"ל קבוצה - 770

תש"ס

/כג/

17708/2018הח

בלק"ש חט"ו ויגש א', מבואר למה יוסף שאל העוד אבי חי, הרי כל הזמן דברו על אביהם וא"כ מהו מקום השאלה.

ומפרש שם באות ד' שיוסף התפעל מאד מזה שאף שעבר כ"כ הרבה זמן, כ"ב שנה ויעקב נשא על עצמו צער כ"כ גדול, לכן התפעל ושאל העוד אבי חי.

וממשיך שם שלכן הדגיש יוסף כר"כ פעמים לאחיו למהר לעלות לארץ ולהביא את אביהם במהירות הכי גדולה כי יש חשש של סכנת נפשות ממש (ועיין שם כל האריכות).

ולכאורה צריך ביאור, מאחר שיוסף הבין שיש חשש של סכנת נפשות, א"כ למה בפרשה הקודמת מסופר, איך שהשאיר את שמעון אתו במצרים, ואיך שביקש שיורידו גם את בנימין ולא חשש יוסף שזה יגרום צער רב לאחיו ויהי' מצב של סכנת נפשות, ובנדר"ד שאין בזה משום הוספת צער אלא שממשיך עם אותו צער שהי' לו כ"ב שנה, כן חשש, ועד כדי כך שאמר לאחיו "רדה אלי אל תעמוד" (מה, ט) וכו' וכו'.

בזה שיוסף אמר להם שהוא אחיו רק בפעם השני' שירדו למצרים ולא בפעם הראשונה, ולא חשש לסכנת נפשות, אפשר לבאר בפשטות (כפי שמבואר בלק"ש ח"י מקץ א) שיוסף לא הי' יכול לגלות לאחיו שהוא יוסף עד שיהי' לו סימן מלמעלה, והסימן הי' בפעם השני' שירדו למצרים (עיין שם היטב).

אבל אכתי קשה כנ"ל למה לא חשש לצער אביו וסכנת נפשות ע"י שהשאיר את שמעון במצרים וביקש שיורידו גם את בנימין.

בהשקפה ראשונה אפשר לבאר ע"פ ביאור רש"י, על פסוק מב, לו שיעקב אמר אותי שיכלתם כי חשש שמא הרגו או מכרו את שמעון כיוסף.

ולפי זה מובן שיעקב לא חשש מהמצרים אלא מבניו, ולפי"ז אתי שפיר כי לא יוסף הוא זה שגרם לו הצער, כי ממנו לא חשד, אלא בניו אלה הם שגרמו.

אבל ביאור זה אינו מספיק כי:

א. זהו תירוץ רק על הקושיא מדוע השאיר את שמעון במצרים אבל אי"ז מסביר מדוע ביקש גם שורידו את בנימין.

ב. מאיפה ידע יוסף ע"פ פשוטו של מקרא שיעקב חשד בבניו ולא ביוסף ואדובה מסתבר לומר יותר שיוסף הוא זה שגרם לו הצער ולא בניו.

ג. אפי' אם נאמר שכן ידע, אבל זה עצמו שחשד בבניו הוא גם צער וא"כ הי' צריך יוסף לחשוב, שיגרום צער לאביו ע"י שיחשוד בבניו שהרגו או מכרו את שמעון.

אמ"ת 17/08/2018

והנראה לומר: הצער של העדר שמעון ובנימין אינו בדומה לצער העדר יוסף, וכמבואר בפרשת יושב שיוסף הי' בן זקונים של יעקב (ועיין שם ג' פרושים ברש"י לז, ג) ולכן אהב אותו יותר מכל בניו ולכן יוסף לא חשש שיגרום לאביו כ"כ הרבה צער כמו אי הידיעה שהוא חי.

אבל עדיין צריך עיון, שהרי יעקב הי' כבר זקן, הן מאה שלושים שנה (כמצויין באות ג' שם, וראה הערה 13) וא"כ יוסף הי' צריך לחשוש גם על קצת צער, שיכול לגרום למצב של סכנת נפשות. וצ"ע בכ"ז היטב.

קובץ הנ"ל גליון תשצ

כפל ביאור בפיי רש"י

הח' מנחם מענדל שי' מינקאוויץ

תלמיד בישיבה

.א.

בלקו"ש חט"ו (עמ' 387 ואילך), עומד כ"ק אדמו"ר על סיפור התגלות יוסף לאחיו, ואיך שלאחר שאמר להם "אני יוסף" שאל "העוד אבי חי". דלכאו' דבר זה דורש ביאור, הרי מתוכן הפרשה עד כאן מוכח שכבר ידע שיעקב חי, ועכ"ז אין רש"י רואה כל זה כענין הצריך ביאור ואינו מפרש ע"ז מאומה.

ומבאר, דהי' אפשר לומר שרש"י סומך על מה שביאר לעיל בפרשת בראשית (ג, ט) כששאל הקב"ה אצל אדם הראשון "איכה", והבן חמש למקרא מתעורר בשאלה דודאי הקב"ה יודע איפה אדם הראשון נמצא, ומהו משמעות השאלה "איכה", ומפ' רש"י, וז"ל "יודע הי' היכן הוא, אלא ליכנס עמו בדברים שלא יהא נבהל להשיב כו'". ועד"ז מצינו בסיפור הריגת הבל ששאל הקב"ה אצל קין (שם ד, ט) "אי הבל אחיך" וגם שם מבאר רש"י: "להכנס עמו בדברי נחת כו'". ועפ"ז יש לפרש סתימת לשון של רש"י בנדו"ד דשאלת יוסף הי' רק ליכנס עמם בדברים, ופי' זה כבר ביאר במ"א קודם לכן.

ודוחה פירוש זה כיון שאינו משמע כן מאריכות הדיבור עם יהודה קודם לכן, ומבאר באופן אחר ע"ש. עכת"ד.

ולכאור' מיני' ובי' מתעוררת השאלה: הרי זה עתה מסביר רבינו שרש"י לא יפרש דבר אחד פעמיים אלא יסמוך על ביאורו הקודם, וע"ז גופא הביא ראיה מב' מקומות שרש"י מסביר אותו ענין בדיוק, דבפירושו על השאלה "איכה" כבר ביאר רש"י פי' שאלה זו ואעפ"כ חזר אותו עוד הפעם אצל קין? וקשה עוד יותר, שבפעם הראשונה אומר רש"י "יודע הי' היכן הוא, אלא ליכנס עמו בדברים שלא יהא נבהל להשיב אם יענישהו פתאום וכן בקין אמר לו אי הבל אחיך וכן בכלעם מי האנשים האלה עמך ליכנס עמו בדברים וכו'", דלא רק שלא סמך ע"ז בקין אלא כבר בפעם הא' אומר דזה הביאור גם אצל קין?!

ב.

והנה, ב'כלל' זה שרש"י לא יכפול פירושו, ראיתי בספר 'כללי רש"י' (פ"ז כלל 4) שכלל זה שייך רק עם תנאים מיוחדים ומהן: (א) כשאין שום חידוש בפעם הנוספת; (ב) כשאין חשש שבפעם הנוספת הבן חמש למקרא עלול לטעות בהבנת הכתובים; (ג) כשב' המקומות נמצאים באותו ספר בתורה (אבל אם יש מרחק של ספר או יותר יחזור רש"י על דבריו)¹; (ד) כשהפעם השני' היא דומה ממש להפעם הראשונה. ובאם אחד מדברים אלו (או יותר, ע"ש) חסרים יכפיל רש"י בפירושו להבהיר אי הכנה.

1) ועפ"ז מובן מה שרש"י מפרש את הענין שוב אצל בלעם כי יש מרחק של כמה ספרים.

ולפי כל הנ"ל י"ל שאמנם סיפור אדם הראשון ושאלת הקב"ה אליו, אינו דומה ממש למעשה הריגת הבל, ולכן ראה רש"י לחזור עוד פעם פירושו אצל קין, ובהקדם כמה חילוקים בין שני המאורעות:

(א) בסגנון שאלת הקב"ה עצמה: אצל אדם השאלה היא שאלה כללית (איכה) ואינה שייכת למה שעשה (חטא עץ הדעת). משא"כ אצל קין היתה השאלה (אי הבל אחיך) שייך (קצת עכ"פ) למה שעשה (הריגת הבל).

(ב) אצל אדם מקדים רש"י "יודע הי' וכו'" משא"כ אצל קין.

(ג) לשון רש"י אצל אדם הוא "ליכנס עמו בדברים", משא"כ אצל קין הלשון הוא "להכנס עמו בדברי נחת".

ועפ"ז י"ל הביאור בכ"ז בדרך אפשר:

כשהבן חמש למקרא קורא שאלת הקב"ה לאדם, מתעורר אצלו מיד השאלה האיך לא ידע הקב"ה היכן נמצא? ולזה מסביר רש"י "יודע הי' היכן הוא" ולא שאלו הקב"ה "אלא ליכנס עמו בדברים", דהיינו ע"ד פירוש השפתי חכמים על אתר, שהקב"ה רצה שאדם מעצמו יודה על חטאתו ובאם לא הי' הקב"ה נכנס עמו בדברים תחלה, יהי' האדם "נבהל להשיב" (דהיינו לחזור בתשובה).

והנה, כשהבן חמש למקרא מגיע להסיפור של קין ושאלת הקב"ה "אי הבל אחיך", כבר יודע ששאלה כזו אינו כפשוטו ואינו אלא בכדי שקין יתעורר להתוודות כדלעיל, רק שכאן מוסיף רש"י שהי' באופן אחר קצת, דהיי' "להיכנס עמו בדברי נחת" דייקא, דהיינו שבשאלת הקב"ה לקין יש עידוד לחזור לתשובה יותר מאשר בשאלת "איכה" לאדם, וכנ"ל שכאן בהשאלה הזכיר גם מה שעשה, והיינו "לדחוף" אותו יותר לתשובה.

אמנם, בכדי שלא להבהיל את קין בשאלה כה חריפה, ובכדי שהיא תתקבל בטוב וירצה קין להתוודה, צריך להכנס עמו בדברי נחת דוקא, כי צריך להבהיר (באווארענען) ענין זה יותר מאשר אצל אדם, שבו השאלה עצמה אינה מבהילה כ"כ, ושם מספיק להיכנס עמו בדברים סתם. וכנראה בחוש שסו"ס קין חזר בתשובה באמרו "גודל עוני מנשוא", משא"כ אדם.

ועפ"ז יומתק ג"כ מ"ש רש"י אצל אדם "וכן בקין כו", דהיינו שכוונתו שהעיקרון של שאלת הקב"ה לקין הוא כמו כאן, אלא שאצל קין הי' זה באופן חזק יותר.

ארה"ב 30/06/2018

ג.

והעירני אחד מהת' ראולי יש לפרש באופן אחר קצת:

בשאלת "איכה" תמוה אצל הבן חמש למקרא, איך אפשר לומר שאין הקב"ה יודע איפה אדם נמצא, וע"ז מסביר רש"י "יודע הי' היכן הוא" כו' כנ"ל. משא"כ בסיפור של קין אין קושיא אצל הבן חמש למקרא האיך אפשר שאין הקב"ה יודע אי הבל, כי עצם סגנון השאלה וזמנה (דוקא לאחר שנהרג הבל) מראה שהקב"ה יודע, דאי לא, מה מקום יש לשאלה כזו, אלא תמוה אצלו דאם הקב"ה אכן יודע, ואין כוונתו אלא לעורר את קין בתשובה, מדוע מתבטא בלשון כזה. וע"ז מסביר רש"י לכנס עמו בדברי נחמת.

האם יוסף ידע שעונשו של יעקב כ"ב שנה?

הת' מאיר שלמה ברנשטיין

תלמיד הישיבה 10/08/2018

בלקו"ש חט"ו (שיחה א' לפרשת ויגש בסופה, עמ' 390) מבאר כ"ק אדמו"ר מה"מ את שאלת יוסף "העוד אבי חי" (בביאור השני) – שמכיון שעברו כבר 22 שנה של עונשו של יעקב הרי "לא עיכבם אפי' כהרף עין", ולכן שאל מיד "העוד אבי חי".

ולכאור' צ"ע, שהרי בלקו"ש ח"י דוחה אפשרות לתרץ דזה שיוסף לא גילה לאביו שהוא חי – הוא מכיון שעונש יעקב צ"ל כ"ב שנה, כי מנ"ל ליוסף שיעקב צריך לקבל עונש כ"ב שנה ע"ז שלא קיים כבוד אר"א?"

ובפרט לפי מ"ש בהערה 9: "ובפרט שידע שיצחק ורבקה שלחו אותו פדנה ארם ליקח אשה מבנות לבן". ובהערה 32: "...ע"פ דרך הפשט מובן שעונש הוא "מדה כנגד מדה", שלכן אומר הגו"א "שהי' די בזה צער ליעקב כשיודע שבנו חי והוא נאבד ממנו ואינו יודע אי' הוא".

ואולי י"ל: דהרי מ"ש בלקו"ש ח"י (וכן משמע הלשון עיי"ש) הוא באמצע הכ"ב שנה שאז מנ"ל ליוסף שזה ימשך בעתיד עד כ"ב שנה, אבל לאחר שעברו כ"ב שנה – י"ל שיוסף קישר בין הכ"ב שנה שלא הי' אביו אצל הוריו לכ"ב שנה שאביו לא ראה אותו (אלא שצע"ק מהערה 9 הנ"ל).

מניין ידע יוסף שהחרם בוטל

21/08/2018

הת' מנחם מענדל מוניץ

תלמיד בישיבה

בלקו"ש ח"י (פרי מקץ אי) מביא הרבי מה"מ קושיית המפרשים, מדוע יוסף, בכל זמן שהותו במצרים, לא הודיע ליעקב אביו שהוא עודנו חי? ומבאר שם, שיוסף נמנע מלגלות לאביו כי עודנו חי, מפני החרם שעשו השבטים, שאסרו לגלות שיוסף חי ושתפו הקב"ה עמהם. וכיון ששתפו להקב"ה עמהם - שוב אינם רשאים לגלות ללא הסכמתו של הקב"ה. וכיון שהקב"ה לא רצה - אמר יוסף לעצמו "האיך אגלה"? ומנין ידעו השבטים שהקב"ה מסכים לגלות? - על-כך מביא הרבי מה"מ את פרש"י על הפסוק "וירא יעקב כי יש שבר במצרים" - "ראה באספקלריא של קודש שעדיין יש לו שבר במצרים", שמכך הסיקו השבטים שודאי הגיע הזמן שיחקרו ויבקשו את יוסף [והרי הם ידעו שיוסף הורד מצרימה], כיון שאלולא כן, לא היה הקב"ה מראה ליעקב "כי יש שבר במצרים". משא"כ גבי יוסף שלא ידע בודאות שבא הזמן, רק ראה שהשבטים משתדלים למצוא אותו, הבין שיש דברים בגו ולכן (לא הודיע ליעקב ע"י שליח וכו', אלא) אמר להשבטים "אני יוסף אחיכם". והם, שעשו את החרם בודאי ידעו אם מסכים הקב"ה שיגלו כבר ליעקב, ויאמרו לו "עוד יוסף חי".

ז"א, שיוסף רק נתן את הענין בידם, והם שעשו החרם יחליטו: אם הגיע הזמן לגלות לאביהם - יגלו; ואם הם יודעים שהקב"ה עוד לא מסכים, אזי זה ימשיך להיות סוד כפי שהיה עד כה (וראה שיחות קודש מקץ תשל"ג).

ולפי זה צלה"ב: (א) בשיחה מצטט אמנם את הפסוק "אני יוסף אחיכם", אבל לאחר מכן אמר להם יוסף פסוקים אחרים: "מהרו ועלו

אל אבי . . . רדה אלי אל תעמוד" (ויגש מה, ט); "ומהרתם והורדתם את אבי הנה" (שם י"ג), ומשמע בפשוטו של מקרא שיוסף מינה אותם לשלוחים שלו על-מנת לגלות (ובמהירות) ליעקב כי עוד יוסף בנו חי. וקשה: הרי אצל יוסף היה ספק אם הם יכולים לגלות או לאו (הן מצד הקב"ה והן מצד השבטים, דאף שהבחין שהשבטים משתדלים למצוא אותו - מ"מ לא ידע בוודאות). וכיצד אם-כן ביקש מהם לגלות לאביו?
אוצר החכמה

[ואין לומר שאמר 'לדעתם' של השבטים, (א) כיון שאין זה נראה בפשוטו של מקרא. (ב) גם מפשטות לשון השיחה בחט"ו פ' ויגש שיחה א', נראה שיוסף ציוס מחמת פיקוח-נפש וכו', ומוכת שזה נגע ליוסף עצמו, שלכן מיהרם]

לכאורה היה אפשר לתרץ, שמיד לאחר שאמר להם "אני יוסף אחיכם" (שבלשון זה בודאי לא מינה אותם לבשר לאביו) - גילו השבטים ליוסף שהם והקב"ה הסכימו כבר לגלות ליעקב, והחרם בוטל, ורק אח"כ אמר להם יוסף (א"כ) "מהרו וגו'"; ומהרתם גו"י.

אבל באמת א"א לומר כן, שהרי על הפסוק "אני יוסף, העוד אבי חי", מבאר הרבי בלקו"ש חט"ו (הנ"ל עמ' 398) וז"ל: "ווייל דאס איז א הקדמה צו זיין ווייטערדיקן מדגיש זיין דעם ענין המהירות פון ברענגען יעקב'ן אין מצרים". היינו, שמיד כשהתוודע אליהם, כשהם היו עדיין במצב ש"ולא יכלו אחיו לענות אותו" - כבר אז הדגיש להם יוסף את ענין המהירות, בתור הקדמה ל"מהרו". והדרא קושיא לדוכתא: אם זה היה ספק אצלו, איך אמר להם "מהרו" ולא עוד אלא שאמר להם מפורשות "ועלו אל אבי ואמרתם אליו"?

גם צלה"ב: (ב) אם אכן כפירוש כ"ק אד"ש מה"מ, שהטעם שיוסף אמר לשבטים "אני יוסף אחיכם" היה מצד שראה שהם משתדלים למצוא אותו, "הבין שיש דברים בגו" - אם-כן, למה המתין לפעם השניה שהשבטים ירדו למצרים הרי כבר בפעם הראשונה "ראה שהם משתדלים למצוא אותו", (מקץ מב, כא-כג. "ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו... והם לא ידעו כי שמע יוסף". ועוד דבשיחה גופא על המלים "שראה שהם משתדלים למצוא אותו" מציין הרבי מה"מ בהערה 41 - ראה פרש"י שם, יד. שבפסוק זה (מקץ מב, יד.) מדובר בירידתם למצרים בפעם הראשונה) - וא"כ, לפי הביאור הנ"ל שמ"מ גבי יוסף היה רק ספק - צ"ב למה לא התוודע כבר בפעם הראשונה? ובפרט לפי מה שמבואר בשיחה בחט"ו הנ"ל, "אז יעדער רגע וואס יעקב באגעגנט און זעט ניט יוסף'ן איז פאראן א חשש פון סכנת נפש", היינו שמדובר כאן בפיקוח נפש של אביו!?

(וואין לומר כפירוש הרמב"ן "לקיים החלומות" - כיון ש"אין מסתבר בפש"מ דיניח יוסף את אביו בצער ובאבילות כדי שיתקיימו החלומות) (כמבואר בשיחת פרי מקץ (א') חלק י' בהערה 6).

והיה אפ"ל הביאור בזה ע"פ מה שמביא הרבי בלקו"ש חט"ו (הנ"ל) ביאור המפרשים דיוסף ידע שעל יעקב לקבל עונש של כ"ב שנה, ומבאר, דהנה הסיבה לכך שיעקב נענש ולא ראה את יוסף כ"ב שנה, הייתה "מדה כנגד מדה" ליעקב אבינו שלא קיים מצוות כיבוד אב ואם במשך כ"ב שנה. אמנם, מסיבה זו בלבד לא היה מגיע לו העונש הנוסף - שיחשוב שיוסף מת. והסיבה לכך שלא ידע שיוסף בחיים, היא משום החרם שהטילו השבטים יחד עם הקב"ה. אמנם, אי-אפשר לומר שלא היה כלל קשר בין העונש של העלמות יוסף לכ"ב שנה לעובדה שיעקב לא ידע כי יוסף חי! אלא ודאי שעונש זה (הנוסף) הוא כתוצאה מהעונש הראשון (מדה כנגד מדה).

- ואם-כן, כיון שיוסף ידע על העונש של יעקב אבינו, וידע שנגמרו כבר הכ"ב שנה (כמבואר "און דערפאר, וויסנדיק אז די כ"ב שנה... האבן זיך געענדיקט") - הסיק מכך שגם העונש הנוסף הסתיים, ובטח בטלו השבטים והקב"ה את החרם, ולכן אמר בפשטות "מהרו ועלו", וכלשון כ"ק אד"ש מה"מ בסוף השיחה - "לא עכבם אפילו כהרף עין".

[אבל עדיין צריך ביאור, מנין ידע יוסף על העונש של יעקב? כפי ששאל הרבי בלקו"ש ח"י הנ"ל בפנים - הרי "השבטים בודאי הם לא ידעו עונש יעקב"? (ועיין בהערות 9 ו-32 ובפרט בהערה 30)].

משא"כ לפי מסקנת השיחה בחלק י' דע"פ פש"מ נראה בפשטות שיוסף לא ידע שעל יעקב לקבל עונש כ"ב שנה דהלא הסיק מזה שיוסף נודע לאחיו היינו משום ש"ראה שהם משתדלים" ולא משום שיעקב כבר סיים את הכ"ב שנה של עונש - א"כ, הדק"ל ב' השאלות הנ"ל, א. איך מבאר פש"מ הפסוקים של "מהרו וגו'!" ו-ב. מדוע המתין לפעם השנייה שירדו השבטים למצרים? וצ"ע.

”העוד אבי חיי” – מדוע נמנע רש”י לפרשו

הת' אפרים פישל זאב שי' בלוי

תות"ל המרכזית – 770

בלקו"ש חט"ו שיחה א' לפר' ויגש כותב כ"ק אדמו"ר [תרגום חפשי]: "דובר פעמים רבות, שרש"י בפירושו עה"ת מבאר כל שאלה או קושיא המוקשים בפשוטו של מקרא, ובמילים שרש"י לא מבאר את הענין המוקשה, משמע, שהוא פירש זאת קודם [או שמלכתחילה אין כאן קושיא ע"ד הפשט]".

לאחמ"כ מביא רבינו השאלה הידועה, מדוע שאל יוסף את אחיו "העוד אבי חיי", הרי כל דיבורו עם יהודה לפני"כ נסוב על הצער שייגרם לאביו באם לא יחזרו עם בנימין. ומביא שם ביאור האברבנאל שכוונתו בזה היתה "ליכנס עימהם בדברים".

צורך התכונה

וממשיך שם רבינו: "שעפ"ז אפשר לומר, שגם רש"י לומד כך [שכל כוונתו היא ליכנס עמו בדברים], דהרי כך גם פרש לפני"ז על הפסוק "ויאמר לו איכה", "איכה – יודע הי' היכן הוא, אלא ליכנס עמו בדברים שלא יהי' נבהל להשיב", ועד"ז על הפסוק "אי הבל אחיך" – "להיכנס עימו בדברי נחת כו" וכן בפרשתנו רש"י מסתמך על פירושו בפסוקים הנ"ל".

[ועי' בהמשך השיחה שדוחה רבינו פירוש זה, דאם כל כוונת יוסף היתה "ליכנס עמו בדברים", הי' צריך לשאול על משפחותיהם וכו', ולא על אביו, יעקב].

ולכאור' קשה, ובשניים: דאם דעת רש"י כאן היא כדעת האברבנאל, מדוע א"כ מסתמך על פירושו בפסוקים הקודמים, ולא מפרש גם כאן. ואת"ל שדרכו של רש"י היא לא לפרש שוב מה שפירש כבר קודם (כפי הכלל שכותב רבינו בתחילה

השיחה), א"כ יוקשה מדוע פירש זאת רש"י שוב במקרה של קין והבל, ומדוע גם שם לא הסתמך על פירושו בפסוק הראשון עם אדם הראשון בג"ע.

ואבקש מקוראי הגליון לבאר הדברים.

יצחק הראובני

האם יוסף ידע שעל יעקב להענש

אוצר היסטוריה

הנה יוסף יצחק הרייזל, הרבאנוני, ישיבת אורחיים, ארץ ישראל
ידוע הקושיא בלימוד פשוטן של כתובים שהקשו כמה ממפרשי התורה#
והוא: למה יוסף לא הודיע ליעקב שעודנו חי במשך כל הכ"ב שנים שהי'
במצרים.

והנה מלקו"ש חט"ו (ויגש שיחה א' סעי' ו' עמ' 390) משמע שהביאור בזה
הוא, שמכיון שיוסף ידע שיעקב צריך לאבל עליו כ"ב שנים כנגד הכ"ב שנים
שהוא לא קיים כיבוד או"א (כשהי' אצל לבן, ובדרך חזרה לא"י), לכן לא
הודיעו שהוא חי עד שיעברו כ"ב שנים. וזלה"ק שם: נאך אן ענין אין דער
נויטווענדיקייט פון "מהרו ועלו אל אבי גו":

רש"י האט שוין פריער מפרש געווען, אז יעקב'ס אבילות על בנו יוסף, איז
כנגד די כ"ב שנה וואס יעקב האט ניט מקיים געווען כבוד אב ואם. און
דערפאר, וויסנדיק אז די כ"ב שנה פון יעקב'ס עונש האבן זיך געענדיקט, האט
יוסף געפאדערט פון די שבטים "מהרו ועלו אל אבי גו": וויבאלד אז דער זמן
העונש האט זיך געענדיקט – דארף און מוז זיין "לא עכבם אפילו כהרף עין".
עכלה"ק. היינו, שמשמע מכאן (כנ"ל), שזה שיוסף לא הודיע ליעקב שעודנו חי,
הוא כדי שיעקב יאבל עליו כ"ב שנים כנגד מה שהוא לא קיים כיבוד או"א.

והנה בלקו"ש ח"י (מקץ שיחה א' עמ' 129 ואילך) מבאר כ"ק אדמו"ר
קושיא זו באופן אחר וזלה"ק: ...צ"ל תמי' גדולה... והוא: יוסף הרי ידע גודל
אהבת אביו אליו... ומדוע לא הודיע לו שעודנו חי?!... לכאורה היה אפשר לומר

שתמיהה זו מתורצת ע"פ מה שפרש"י לפני זה בפ' וישב (בהערה 8 שם: ל"ז, ל"ד). דהטעם שיעקב התאבל על בנו ימים רבים "כ"ב שנה מפרש ממנו עד שירד למצרים כו' כנגד כ"ב שנה שלא קיים יעקב כבוד אב ואם כו".

ולכן לא שלח יוסף להודיע לאביו שעודנו חי קודם שיעברו כ"ב שנה, כי עונש דיעקב היה צ"ל כ"ב שנה כנגד כ"ב שנה שלא קיים כבוד אב ואם.

אבל א"א לתרץ כן הנהגתו של יוסף: כי

א) מנין ידע יוסף שעל יעקב לקבל עונש כ"ב שנה ע"ז שלא קיים כבוד או"א. (בהנסמן שם הערה 9: ובפרט שידע שיצחק ורבקה שלחו אותו פדנה ארם ליקח אשה מבנות לבן (תולדות כ"ח, ב'). ע"כ) וגם את"ל שידע עד"ז, הרי:

ב) ה' יכול להודיעו שהוא חי ולא יודיע לו מקום מושבו עד שיעברו הכ"ב שנה, ויענש בפרידתו כנגד כ"ב שנה שפירש מיצחק.

ג) ועיקר: ענין הנ"ל אינו מיישב כלל הנהגתו של יוסף, כי גם אם נגזר על יעקב עונש מן השמים על שלא נהג כבוד או"א כ"ב שנה, הרי פשוט שאין זה נותן רשות ליוסף להעניש את אביו ע"י שלא יודיעו שהוא חי, ודוגמא לזה: אין מקום לומר שהשבטים היו מותרים או גם מחוייבים למכור את יוסף – בשביל שיתקיימו חלומותיו ויתקיים עונש יעקב.

ובסו"ס ו' שם: ועפ"ז מובן גם טעמו של יוסף למה לא שלח להודיע ליעקב שהוא חי: דמכיון שידע שהקב"ה אינו רוצה לגלות ליעקב הרי זוהי הוראה שיעקב אינו צריך לדעת עדיין שהוא חי, ואמר (גם יוסף) "האיך אגלה והקב"ה אינו רוצה לגלות לו". עכלה"ק.

ולכאו' צ"ב דבשיחה זו (ח"י) מבואר באריכות להיפך ממה שמבואר
בהשיחה שהבאנו לעיל (חט"ו), א) שלא דוקא שידע ("מנין ידע יוסף...") וב)
שגם את"ל שידע – אינו ביאור מספיק. וצ"ע שיטת כ"ק אדמו"ר בפש"מ בב'
ענינים אלו: א) אם יוסף ידע שעל יעקב לקבל עונש (כ"ב שנה) ע"ז שלא קיים
כיבוד או"א. וב) אם זה ביאור מספיק ע"ז שלא הודיעו שעודנו חי משך כל הכ"ב
שנים.

09/07/2018

11
12

והנה בלמדי ב' השיחות הנ"ל (חט"ו פ' ויגש וח"י פ' מקץ) עלה בדעתי
לתווך בין ב' השיחות באופן כזה, ובהקדם כמה דיוקים בדברי הנשיא בלקר"ש
ח"י:

א) באות ב' כותב רבינו לתרץ קושייתו באות א' מדוע לא גילה יוסף לאביו
שהוא חי. ומתרץ, שלכאורה אפשר לומר, שמכיון שיוסף ידע שעל יעקב להיענש
כ"ב שנה על זה שלא קיים מצות כיבוד או"א, לכן נמנע יוסף ולא גילה מצד
עצמו אודות כך שהוא עדיין בחיים. ומקשה ע"ז רבינו דמנין ידע יוסף שעל יעקב
לקבל עונש כ"ב שנה ע"ז שלא קיים כבוד או"א. וגם את"ל שידע ע"ז, הי' יכול
להודיע שהוא חי ולא יודיע לו מקום מושבו עד שיעברו הכ"ב שנה, ויענש יעקב
בפרידתו מעל יוסף כ"ב שנה כנגד כ"ב שנה שפירש מיצחק. וגם, ענין הנ"ל אינו
מיישב כלל הנהגתו של יוסף, כי גם אם נגזר על יעקב עונש מן השמים על שלא
נהג כבוד או"א כ"ב שנה, הרי פשוט שאין זה נותן רשות ליוסף לא להודיע על
כך שהוא חי.

ודוגמא לזה: אין מקום לומר שהיה מותר לשבטים או גם מחוייבים למכור
את יוסף - בשביל שיתקיימו חלומותיו ויתקיים עונש יעקב.

ולכאורה צ"ב מעיקרא מאי קא סבר ולבסוף מאי קסבר, דקודם כותב שיוסף ידע שנענש שעל יעקב ליענש ואח"כ כותב שלא ידע. ועוד מה שמקשה מנין ידע יוסף, ואח"כ ממשיך וגם את"ל שידע אינו מובן מהי הקס"ד לומר כן.

אלא הביאור שגם לפי ההר"א דהשיחה ידע יוסף שעל יעקב להיענש, אלא ^{אוצר החכמה} השאלה היא מנלן דהוה כ"ב שנה? דילמא הוה פחות וגם את"ל שידע דהוה כ"ב שנה, הי' יכול להודיעו שהוא חי כו' כנ"ל שאין זה מיישב כלל הנהגתו של יוסף כו' עיי"ש. יוצא שיוסף ידע שעל יעקב להיענש, אלא שלא ידע שעליו להיענש כ"ב שנה.

(ב) באות ה' מקשה רבינו מנלן להשבטים שהקב"ה הסכים להחרם של השבטים שלא לגלות אודות מכירתו של יוסף, ומביא רבינו שלשה ביאורים: (א) בכדי שיתקיים הבטחת הקב"ה לאברהם אבינו בברית בין הבתרים שיעקב ובניו ירדו למצרים. (ב) בכדי שיענש יעקב על הכ"ב שנה שלא קיים מצות כיבוד אר"א. (ג) שלא יקלל יעקב את בניו ונמצא ישראל . . . בטלים מן העולם.

ומקשה ע"ז רבינו, בנוגע להטעם הב' (מפני עונש יעקב כ"ב שנה), דבגור"א שם "אם כן קשה מה עלה על דעת השבטים, בודאי הם לא ידעו עונש יעקב ומאי ס"ד שיהי' הקב"ה מסכים עמהם". (עיי"ש בהערה 30).

יוצא שלשיטת רבינו הטעם שהקב"ה לא רצה לגלות ליעקב הוא מכיון שעל יעקב להיענש כ"ב שנה אלא שדבר זה השבטים לא ידעו בפשט"מ.

(ג) באות ו' מבאר רבנו הטעם למה לא גילה יוסף לאביו שהוא חי ומבאר שם, שמכיון שיוסף ידע שהקב"ה לא רצה לגלות ולכן לא רצה הוא לגלות, וג"ל שידע ג"כ הטעם שלא רצה לגלות שהוא מטעם הנ"ל שעל יעקב להיענש, וידע שהקב"ה עונשו על שעבר על מצות כבוד אר"א, ולכן לא רצה יוסף לגלות "האיך אגלה והקב"ה אינו רוצה לגלות" יוצא שיוסף ידע שיעקב נענש כ"ב שנה על שעבר על מצות כבוד אר"א.

וא"א לומר הטעם לסתירה הנ"ל בדברי רבנו הוא שבח"י מבאר רבנו הטעם למה לא גילה יוסף במשך כל אותן הכ"ב שנים ליעקב שהוא חי, ומוסיף שאין

לומר כמו הכל"י שיוסף ידע שיעקב נענש על אי קיום מצות כיבוד אב ואם, מכיון שבפשוטו של מקרא יוסף לא ידע מזה. וזהו הטעם שרבינו מסביר ענין החרם, שמטעם החרם הי' אסור ליוסף לגלות ליעקב, משא"כ בחט"ו מבאר רבנו שאחרי הכ"ב שנים כבר הותר ליוסף לגלות.

, שהרי להדיא מקשה רבנו בח"י שיוסף ידע על העונש אלא שלא ידע שיהי' כ"ב שנה כנ"ל. ויתירה מזו מוסיף רבנו שאת"ל ידע וכו', ועוד משמעות שאלה הג' הוא שיוסף ידע, ועוד מהיכי תיתי שהי' אסור ליוסף לגלות מטעם החרם הרי לא שתפו את יוסף בחרם, ומהיכי תיתי לומר בשיחה שהי' אסור ליוסף לגלות וא"כ הדרא קושיא לדוכתא, ועוד כל ענין החרם המבואר בשיחה שם הוא הטעם מדוע לא גילה הקב"ה ליעקב - שלא רצה לגלות אלא כשירצה הקב"ה לגלות יגלו השבטים ליעקב וכמו שאכן הי'.

ולכן נראה כנ"ל שיוסף ידע אלא שראה שהקב"ה לא רצה לגלות לכן גם הוא לא גילה שלא הגיע הזמן שהקב"ה ירצה לגלות ליעקב.